

Обсяг домашніх завдань для учнів

1-4 класів

Звертаємо вашу увагу на час виконання домашнього завдання в 1-4 класах (Лист МОН України від 28.01.2014 №1/9-72)

Обсяг домашніх завдань визначається згідно з Державними санітарними правилами і нормами влаштування, утримання загальноосвітніх навчальних закладів та організації навчально-виховного процесу (ДСанПІН 5.5.2.008-01).

Так, у 1-му класі домашні завдання не задаються.

У 2-4 класах обсяг домашніх завдань з усіх предметів має бути таким, щоб витрати часу на їх виконання не перевищували: у 2-му класі – 45 хвилин; у 3-му класі – 1 години 10 хвилин; 4-му класі – 1 години 30 хвилин.

Акцентуємо увагу на правильному дозуванні домашнього завдання. Учителі повинні спланувати роботу такого об'єму і змісту, щоб учні не відчували перевантаження. Для цього необхідно враховувати зайнятість учнів з інших предметів у цей день, темп і ритм роботи учнів, стан їхнього здоров'я.

Завдання не повинні перевищувати об'єм пропонованої домашньої роботи. Недопустимим є перевантаження учнів завданнями, які містяться у додаткових посібниках, зошитах з друкованою основою: зафарбовування малюнків, складання схем, таблиць, виконання додаткових завдань і вправ, написання домашніх творів тощо.

Класному керівникові необхідно здійснювати сумарний підрахунок усіх домашніх завдань на той чи інший день відповідно до ДСанПІН 5.5.2.008-01 (сума всіх усних та письмових завдань з усіх навчальних предметів, включаючи іноземну мову, номери завдань, сторінки та ін.), їх об'єм і ступінь складності з урахуванням особливостей всіх учнів класу.

Завдання мають бути посильними для самостійного виконання учнями. Не можна пропонувати завдання на невідпрацьований матеріал, який не пояснювався на уроці, оскільки в такому випадку вся складність засвоєння навчального матеріалу переноситься з уроку на домашню роботу.

Недопустимим є домашнє завдання з написання рефератів.

Домашні завдання не даються учням на вихідні, святкові та канікулярні дні.

Звертаємо увагу на те, що контроль та відповідальність за перевантаження учнів домашніми завданнями покладається на керівників навчальних закладів.

Зміст домашнього завдання

1. Розв'язування задач, рівнянь, прикладів, обчислення значень виразів при даних значеннях букв, геометричний матеріал, скласти задачу аналогічну тій, що розв'язували в класі; розв'язати задачу іншим способом; скласти задачу за виразом. Рівнянням, скороченим записом, вивчати напам'ять якусь таблицю (додавання і множення семи тощо), пояснити за малюнками підручника способи обчислень.

Скласти і розв'язати задачу за даними з газети; з життя класу.

2. Завдання протягом тижня повинно бути різноманітним, на один день краще давати завдання однотипні.

3. Якщо учні добре засвоїли новий матеріал на уроці, то домашнє завдання можна дати на закріплення вивченого на уроці матеріалу. Якщо учні не усвідомили на уроці нових прийомів обчислень, способу розв'язування задач нової структури, то на домашнє завдання слід дати вправи на закріплення вивченого на уроці матеріалу. У цьому разі особливо важливо продумати, що з раніше вивченого матеріалу може бути потрібним на наступному уроці (або на найближчих уроках), що може стати основою для кращого розуміння питань, які в цей час розглядаються.

Завдання повинно бути посильним для учнів. Бажано давати диференційовані завдання. Можна давати 2-3 завдання, причому одне з них не обов'язкове.

Інструкція по виконанню домашнього завдання обов'язкова.

Треба пояснити учням, яким способом розв'язувати задачу, як записувати розв'язок прикладів, рівнянь, можна дати зразок запису розв'язку першого прикладу. Якщо задача важка, то можна коротко записати її, проаналізувати. Перевірка домашнього завдання обов'язкова. Її місце, час, вид залежить від

того, з якою метою було дано домашнє завдання.

Якщо домашнє завдання не було пов'язане з матеріалом попереднього уроку і не пов'язане з завданням даного уроку, то доцільно обмежитись перевіркою фактичного виконання завданнями на початку уроку (за допомогою побіжного перегляду зошитів), правильність виконання перевірити в позаурочний час.

Якщо домашнє завдання було задано з метою підготовки учнів до вивчення нового матеріалу, то потрібно перевірити не тільки правильність результатів, а й прослухати пояснення до виконання дій, розв'язання задач тощо. Краще це зробити перед вивченням нового матеріалу.

Часто застосовується вибіркова перевірка домашнього завдання, при якій перевіряється тільки найважливіше, що допоможе при вивченні нового матеріалу.

Якщо домашнє завдання було дано з метою закріплення і вдосконалення раніше набутих знань, то його краще перевіряти перед цим етапом уроку.

Перевірку домашньої роботи учнів можна поєднувати з поточною перевіркою знань учнів.

Перевірка домашнього завдання може бути повною (5-6хв.) і вибірковою (1-2хв.), можна констатувати наявність домашнього завдання, супроводжуючи це аналогічною роботою.

Перевірку наявності домашнього завдання можна довіряти учням, можна практикувати і взаємоперевірку.

Перевірка правильності розв'язання прикладів, які обчислюються усно.

1. На дошці записати приклади з відповідями або тільки відповіді до прикладів. Учні звіряють їх з відповідями у зошитах. Відповіді можна записати по порядку: в порядку зростання або спадання.

2. На дошці записати приклади, викликані учні записують відповіді.

3. На дошці записані приклади з відповідями до них, причому кілька розв'язано неправильно. Учні знаходять помилку.

4. На дошці записано розгорнуте розв'язання прикладу, викликаний учень пояснює спосіб обчислень.
5. Перевірити розв'язок, використовуючи властивості дії, зв'язок між діями.
6. На дошці сума відповідей. Учні знаходять суми одержаних відповідей і порівнюють з даною.
7. На дошці записано кілька чисел. Серед них вибрати ті, що є відповідями до даних прикладів.
8. Збільшити відповідь першого прикладу на 12 (в 2 рази).
9. Зменшити відповідь другого прикладу на 25 (в 3 рази).
10. На скільки відповідь першого прикладу більша (менша), ніж відповідь у другому прикладі?
11. Скільки треба додати до відповіді третього прикладу, щоб дістати 9 дес.?
12. Прочитати відповіді від найменшої до найбільшої.
13. Прочитати вираз по-різному.

Перевірка правильності розв'язування прикладів, які обчислюються письмово

1. Назвати порядок виконання дій.
2. Назвати проміжні результати.
3. Назвати компоненти дій.
4. З чисел, записаних на дошці, вибрати ті, які є відповідними до домашніх прикладів.
5. На дошці записано розв'язок прикладів, учні звіряють з відповідями в зошиті.
6. Назвати кілька одиниць кожного розряду класу тисяч у першій відповіді.

Перевірка правильності розв'язування задач

1. На дошці правильно розв'язана задача. Учні звіряють з своїми розв'язками.
2. На дошці записані тільки дії. Учні говорять план розв'язку.

3. На дошці записано план розв'язку. Учні називають дії.
4. Яку відповідь одержали б, якщо б замінили дане число чи слово в умові задачі, в запитанні?
5. Розкласти складену задачу на прості.
6. Поставити питання так, щоб задача розв'язувалась однією дією. (двома діями) (П. ш. кл.)
7. Скласти аналогічну задачу.
8. Порівняти задачу з заданою.
9. Розв'язати задачу іншим способом.
10. Скласти обернені задачі.

Коли задавати домашнє завдання?

Якщо домашнє завдання пов'язане з новим матеріалом, який вивчався на уроці, то краще його задавати після закріплення цього матеріалу.

Якщо завдання для домашньої роботи не пов'язане з матеріалом даного уроку, але пов'язане з матеріалом попереднього, то його можна запропонувати на початку уроку.

Якщо домашнє завдання органічно пов'язане з тією частиною уроку, яка була присвячена закріпленню та вдосконаленню раніше набутих знань, то воно передбачається після цього етапу уроку.

На дошці слід чітко записати номери домашнього завдання.

Задача 44, приклади 46 (1 ст.)

Задачі 88, 90.

Приклади 69 (3, 4 стовпчик)

Задачі 7, 9 стор. 56.

Учням 2 класу слід показати відповідну сторінку підручника, відмітити номери завдань в підручнику.

Учні 3-4 класу завдання записують в щоденник.

Лист МОН №1/9-74 від 28.01.2014 р. "Щодо контролю та оцінювання навчальних досягнень учнів початкових класів загальноосвітніх навчальних закладів" (витяг)

ОСОБЛИВОСТІ БЕЗБАЛЬНОГО ОЦІНЮВАННЯ

Відповідно до наказу Міністерства освіти і науки від 21.08.2013 № 1222 "Про затвердження орієнтовних вимог оцінювання навчальних досягнень учнів із базових дисциплін у системі загальної середньої освіти" оцінювання навчальних досягнень учнів здійснюється вербально: у 1 класі з усіх предметів інваріантної складової; у 2–4 класах з предметів інваріантної складової: "Сходінки до інформатики", "Музичне мистецтво", "Образотворче мистецтво", інтегрованого курсу "Мистецтво", "Основи здоров'я", "Фізична культура".

При оцінюванні знань, вмінь і навичок учнів 2 класу (I семестр) за рішенням педагогічної ради замість балів використовуються словесні (вербальні) оцінки.

У процесі контрольно-оцінної діяльності при безбальному оцінюванні використовуються як усні, так і письмові оцінні судження, які характеризують процес навчання і відображають кількісний та якісний результати процесу навчання: ступінь засвоєння знань і вмінь з навчальних предметів та рівень розвитку учнів.

Відмова від використання балів у 1-х класах пов'язана з віковими особливостями учнів початкових класів. 6-7-річний школяр по-особливому сприймає оцінку своєї діяльності. У нього переважає зовнішня мотивація діяльності. У цьому віці дитина поки що не вміє об'єктивно оцінювати результати своєї діяльності, здійснювати контроль і самоконтроль, оцінку і самооцінку.

У дошкільному віці в дитини сформувалося позитивне ставлення до себе. Під впливом різноманітних чинників шкільного життя ці уявлення піддаються серйозному випробуванню.

Навчання, як правило, пов'язане як із успіхами, так і з помилками та невдачами, а отже, і з низькими оцінками. Тому оцінка здатна викликати в учня гострі переживання: радість, емоційне задоволення успіхом, сором за невдачу, внутрішній протест проти осуду тощо. Радість і задоволення досягненнями в навчанні підтримують мотивацію навчання, створюють позитивний емоційний фон у стосунках з учителем і однолітками. Почуття гіркоти, невдоволеність невдачами можуть спричинити неусвідомлений конфлікт з оточенням, зниження самооцінки, зневіру, небажання вчитися.

Так, оцінювання вчителем дитина не відносить до своєї діяльності, а сприймає як заохочення чи покарання, позитивне або негативне ставлення до неї.

Для шести-семирічного школяра, який відчуває труднощі в засвоєнні навчального матеріалу, заохочення навіть найменшого успіху має велике

значення. Тому, розставляючи акценти в оцінці успіхів і невдач, учитель повинен дбати про домінування позитивних переживань, пов'язаних із засвоєнням знань.

Слід пам'ятати, що в найменшого школяра самооцінка ще не диференційована, тож учительська оцінка його конкретних дій переноситься на особистість загалом. Негативна оцінка особистості учня, коли він так прагне до визнання, може призвести до затримки в розвитку. Зважаючи на зазначене, доцільно під час оцінювання характеризувати роботу учня, а не його особистість, використовуючи вислови на зразок: *правильно чи неправильно; я твоєю роботою задоволена чи не задоволена; сьогодні твоя відповідь повніша чи недостатньо повна, ніж на попередньому уроці тощо,* замість: *ти найрозумніший; я тобою не задоволена.*

У процесі контролю слід враховувати індивідуальні психологічні якості дитини. Здебільшого варто заохочувати дітей сором'язливих, пасивних, з хворобливим самолюбством, рідше і стриманіше — самовпевнених.

Вміло користуючись у роботі з учнями педагогічною вербальною оцінкою, вчитель закладає основи для формування в них умінь об'єктивно оцінювати хід і результати своєї діяльності, стимулює розвиток навчальних мотивів.

У процесі вербального оцінювання навчальної діяльності шести-семирічних учнів доцільно використовувати такі **форми і прийоми:**

1) різні форми схвалення, погодження, підбадьорювання, виражені словесно та за допомогою міміки, жесту, модуляції голосу: *вправся; уже краще; чудово; видно, що стараєси; задоволена твоєю роботою та ін.* У такій же формі висловлюють зауваження, заперечення, осуд: *спробуй не поспішати і довести до лінії; обведи зразок і напиши так само; як ти думаєси, що в тебе не так, як на зразку?* тощо;

2) розгорнуте словесне оцінювання (вчитель аналізує хід роботи, її результат, коментує спосіб виконання, показує, що саме варте уваги, стимулює учнів наслідувати зразок відповіді, показує раціональніші способи роботи, пояснює можливість сказати зрозуміліше, точніше);

3) перспективна й відстрочена оцінка (вчитель роз'яснює, за яких умов учень може в перспективі одержати найвище схвалення);

4) динамічна виставка окремих дитячих робіт з будь-якого виду діяльності (малюнки, зошити, вироби тощо), яка організовується для ознайомлення з нею колективу школи й батьків;

5) ігрова оцінка — нагородження переможців, учасників гри різними ігровими атрибутами.

У процесі безбального оцінювання важливим є навчальний діалог — аналіз відповіді учня чи результативності виконаної ним роботи. Коментар до процесу оцінювання спочатку здійснюється вчителем. Пізніше, в міру сформованості контрольно-оцінних умінь і навичок власну оцінку з коментарем зможуть висловлювати й учні.

У повному обсязі оцінні судження вчителя чи учнів висловлюються в такій послідовності:

- відзначення позитивних сторін відповіді та успішно виконаних складових практичної роботи;
- чітке визначення (в доброзичливій формі) допущених помилок та недоліків (так, щоб учень усвідомив свої прорахунки);
- визначення шляхів подолання прогалин у знаннях, рекомендації щодо удосконалення практичних навичок із конкретною інформацією про можливість ліквідації недоліків;
- висловлення віри, доброзичливої впевненості в тому, що учень докладе необхідних зусиль і досягне вищих показників навчальних досягнень.

Саме при такому способі висловлення оцінних суджень у дитини формується свідоме ставлення до навчання, віра в свої сили, бажання поліпшити результат своєї навчальної діяльності.

Відмова від використання балів у процесі навчання учнів 2–4 класів з окремих навчальних предметів обумовлена необхідністю формування внутрішньої мотивації в навчанні, збереження психофізичного здоров'я учнів, формування адекватної самооцінки учнів, розвитку творчих здібностей учнів, формування умінь самостійно оцінювати результати власної навчальної діяльності, розвитком навчальної самостійності учнів у здійсненні контрольної-оцінної діяльності. Окрім того, доцільність безбального навчання викликана:

- специфікою навчальних предметів (“Музичне мистецтво”, “Образотворче мистецтво”, інтегрованого курсу “Мистецтво”, “Сходи до інформатики”, “Основи здоров'я”, “Фізична культура”);
- значними відмінностями в рівнях розвитку індивідуальних здібностей і творчих обдарувань учнів;
- переважанням колективних видів діяльності у процесі навчання музики, фізичної культури тощо;
- множинністю видів діяльності на уроках з предметів “Музичне мистецтво”, “Образотворче мистецтво”, “Основи здоров'я”, “Фізична культура”, “Сходи до інформатики”, включенням учителів у творчий процес.

Протягом всього періоду навчання, який проходить без використання балів, вчитель цілеспрямовано працює над формуванням в учнів навичок самостійного оцінювання результатів власної навчальної діяльності.

Основними принципами безбального навчання є: *критеріальність; пріоритет самооцінки; безперервність; гнучкість і варіативність інструментарію оцінки; поєднання якісної та кількісної складових оцінки; природність процесу контролю та оцінки.*

Критеріальність. Змістовий контроль та оцінка будуються на основі вимог до навчальних предметів. Кожному з критеріїв відповідають показники, які є зрозумілими для учнів. Наприклад, працюючи в прописах (зошитах для письма та розвитку мовлення) над написанням елементів літер, роботу можна оцінити за різними показниками: дотриманням нахилу; висотою елементів букв; дотриманням відстані між елементами тощо. При

списуванні речень можуть бути виділеними такі показники: написання великої літери на початку речення; ставлення крапки (знака оклику, знака питання) в кінці речення; пропуск літер тощо.

Пріоритет самооцінки. Одним із завдань безбального навчання є формування в учнів навичок самостійного оцінювання результатів власної навчальної діяльності. Важливою умовою формування таких навчальних дій є дотримання певної послідовності: спочатку учень сам оцінює свою роботу, а потім робота оцінюється однокласниками або вчителем. Таким чином, внутрішня самооцінка повинна передувати зовнішній. Це дозволить дитині побачити, що будь-яка навчальна робота виконується, в першу чергу, для себе, а не для вчителя. Дотримання вказаної послідовності оцінювання допоможе в майбутньому сформувати в учнів ціннісне ставлення до процесу і результату навчальної роботи.

Основною функцією самоконтролю і самооцінки учнів на даному етапі навчання є самостійне визначення власних потенційних можливостей, навчальних досягнень, а також усвідомлення проблем, необхідних для вирішення у процесі навчання.

Для формування адекватної самооцінки важливим є застосування двох самооцінок учнів: прогностичної (оцінка попередньої роботи) і ретроспективної (оцінка виконаної роботи).

Неперервність. Контролю та оцінці підлягають не лише результати навчання, але й сам процес. З урахуванням неперервності процесу навчання важливо перейти від традиційної оцінки кінцевого результату до оцінювання процесу наближення до результату навчання. При цьому учень має право на помилку, яка може бути ним виправлена, що забезпечить прогрес у навчанні.

Наприклад, при засвоєнні правопису ненаголошених голосних у корені слова, оцінюючи кінцевий результат, учитель фіксує лише наявність помилки.

Для оцінювання процесу навчання виділяємо таку послідовність кроків (операцій): постановка наголосу; виділення букви, що позначає ненаголошений голосний звук; виділення кореня слова; підбір однорідних слів; підбір перевірного слова; визначення правильного написання.

Або, на навчальних заняттях з *музичного мистецтва* у 3-4 класах учитель виділяє такі етапи роботи над твором:

- освоєння тексту музичного твору;
- усвідомлення змісту музичного твору, пошук його основної ідей;
- створення плану виконання твору;
- робота над необхідними вокальними і хоровими навичками виконання твору;
- виразне виконання твору.

На уроках *образотворчого мистецтва*, наприклад, при лінійно-конструктивній побудові композиції виділяють такі етапи:

- вибір належного розміру зображення по відношенню до площини (формату);

- визначення центру композиції, гармонійного заповнення формату зображеннями;
- відтворення форми, пропорцій, конструкцій зображуваних об'єктів;
- відтворення стану природи засобами композиції (під час зображення пейзажу, сюжетної композиції).

При виконанні композиції у кольорі учитель виділяє такі кроки:

- моделювання об'єктів з урахуванням законів лінійної перспективи, освітлення (теплі, холодні кольори);
- створення настрою в картині (при зображенні пейзажу, сюжетної композиції).

Учитель оцінює уміння учнів здійснювати кожний крок. У разі помилки у виконанні певної операції, вправи вчитель організовує диференційовану роботу для її опрацювання і уникнення в майбутньому.

Організуючи навчання на уроках *основ здоров'я*, вчитель визначає такі складники здоров'язбережувальної компетентності:

- знання про здоров'я;
- формування здоров'язбережувальних умінь і навичок;
- здатність їх застосовувати у навчальних і життєвих ситуаціях;
- ставлення до власного здоров'я та здоров'я оточення.

На уроках *фізичної культури* вчитель, організуючи навчання, визначає такі аспекти:

- оволодіння фізкультурними знаннями;
- ступінь активності занять фізичними вправами;
- формування рухових умінь і навичок;
- рівень розвитку фізичних якостей.

Оцінювання якості підготовки учнів з *предмету "Сходинки до інформатики"* здійснюється в двох аспектах:

- рівень володіння теоретичними знаннями;
- здатність до застосування вивченого матеріалу у практичній діяльності.

До навчальних досягнень учнів початкових класів з предмета, які підлягають покроковому змістовому безбальному оцінюванню, належать:

теоретичні: початкові уявлення про базові поняття інформатики, зокрема повідомлення, інформація та дані, інформаційні процеси, комп'ютер та інші пристрої, що використовуються для роботи з повідомленнями і даними, сфери їх застосування у житті сучасної людини в інформаційному суспільстві; про різні програмні засоби підтримки вивчення інших предметів початкової школи, а також для розв'язування практичних завдань із цих предметів; про можливості використання глобальної мережі Інтернет, пошук потрібних відомостей; алгоритмічне, логічне та критичне мислення;

технологічні: вмикає та вимикає комп'ютер; вибирає об'єкти та переміщує їх з використанням маніпулятора миші; виконує операції над об'єктами, зокрема, над вікнами, файлами, папками; запускає програму на виконання та завершує роботу з нею; використовує клавіатуру для введення

символів, слів, речень, текстів; здійснює підготовку та редагування нескладних текстів невеликого обсягу в середовищі текстового редактора; працює з графічними об'єктами у середовищі графічного редактора, створює елементарні малюнки та змінює значення властивостей створених малюнків; працює з комп'ютерними програмами підтримки вивчення навчальних предметів; створює прості презентації (3–5 слайдів) на підтримку власної проектної діяльності;

телекомунікаційні: одержує, створює і надсилає електронні листи; виконує пошук в Інтернеті зображень і текстів за вказаною темою; зберігає результати пошуку;

алгоритмічні: складає алгоритми дій з повсякденного життя, з використанням матеріалу навчальних предметів (математики, української мови тощо); аналізує текст задачі; складає, записує і виконує найпростіші алгоритми для виконавців у визначеному середовищі, розрізняє основні алгоритмічні конструкції.

Гнучкість і варіативність інструментарію оцінки.

У навчальному процесі використовуються різноманітні шкали змістової оцінки, які дають можливість гнучко реагувати на динаміку навчальних досягнень і розвитку учня; на яких фіксується результат виконаної роботи за певними показниками, різноманітні форми графіків, таблиць, листів індивідуальних досягнень, “чарівні лінієчки”, “сходінки зростання”, позначення “+”, “–” тощо.

Обов'язковими умовами використання будь-якої оціночної шкали є попередня самооцінка та участь учнів у визначенні показників кінцевої оцінки.

Недопустимою є заміна оцінок іншими зовнішніми атрибутами (зірочками, квіточками, прапорцями тощо), оскільки при цьому функцію оцінки бере на себе цей предметний малюнок і ставлення дитини до нього ідентичне ставленню до оцінки в балах.

Поєднання якісної та кількісної складових оцінки.

Якісна складова оцінки відображає рівень особистісного розвитку учнів, зокрема, таких важливих характеристик особистості, як самостійність, відповідальність, комунікативність, уміння працювати в групі, в парі, ставлення до навчальної праці, рівень прикладених зусиль, індивідуальний стиль мислення тощо.

Кількісна складова дозволяє вибудувати шкалу індивідуальних досягнень учнів, порівнювати сьгоднішні досягнення учня з його попередніми успіхами.

Поєднання якісної та кількісної складових оцінки забезпечує найбільш повну картину динаміки розвитку кожного учня з урахуванням його індивідуальних здібностей і особливостей.

Природність процесу контролю та оцінки.

Контроль та оцінка повинні застосовуватися у природних для учнів умовах, які знижують стрес і напруження.

Контроль та оцінка результатів навчальної діяльності

У процесі навчання важливо застосовувати такі **види контролю**:

● **за місцем у процесі навчання:**

попередній контроль, що дає можливість визначити висхідний рівень підготовки учнів з навчальних дисциплін;

поточний контроль, що носить навчальний характер і супроводжує процес засвоєння кожної теми, що вивчається, та дозволяє визначити ступінь зростання учнів у засвоєнні навчального матеріалу. Його результати дають можливість учителю вчасно реагувати на недоліки, виявляти їхні причини та вживати необхідні заходи для їх подолання, повернутися до недостатньо засвоєних дій, операцій і способів діяльності;

тематичний контроль дозволяє здійснити перевірку результативності засвоєння учнями матеріалу певної теми чи розділу навчальної програми;

● **за змістом:**

прогностичний (плануючий) контроль визначає послідовність виконання операцій навчальної дії чи кількість таких операцій;

поопераційний контроль керує правильністю, повнотою і послідовністю виконання операцій, що входять до складу дії;

контроль за результатом здійснюється після виконання дії;

● **за суб'єктами контрольної діяльності:**

зовнішній контроль здійснюється учителем чи однокласниками (взаємоконтроль і взаємооцінка);

внутрішній (рефлексивний) контроль здійснюється учнем/ученицею (самоконтроль і самооцінка).

Змістовий контроль та оцінка відображають якісний результат процесу навчання. Результати навчальної діяльності розглядаються відносно особистісних показників кожного окремого учня. Індивідуальна динаміка розвитку учня і ступінь засвоєння ним знань та вмінь визначаються у співставленні з його власними результатами, отриманими попередньо і не допускають порівнянь його з іншими дітьми.

Предметом контрольної діяльності є:

● ступінь оволодіння знаннями і вміннями учнів з навчальних дисциплін;

● рівень особистісного розвитку учнів.

Контроль та оцінювання знань та умінь учнів

Усний контроль здійснюється з використанням фронтальної, групової, парної та індивідуальної форм. Слід урахувати, що монологічне мовлення учнів початкових класів тільки формується, тому неприпустимо зловживати індивідуальним усним опитуванням молодших школярів.

Самостійні роботи проводяться в рамках здійснення поурочного контролю і дозволяють фіксувати ступінь засвоєння навчального матеріалу в процесі його вивчення.

Перевірні роботи спрямовані на перевірку засвоєння окремих питань навчальної теми. Згідно з навчальною програмою вчитель визначає з кожної теми об'єм знань, умінь та навичок, на основі чого складаються та проводяться перевірні роботи.

Контрольні роботи спрямовані на виявлення результативності засвоєння учнями матеріалу визначеної теми чи розділу навчального предмета.

Тестові завдання можуть бути використані при формуванні самостійних, перевірних і контрольних робіт. Завдання тестових робіт допомагають встановити наявність чи відсутність в учнів певних знань і умінь.

Контроль та оцінка рівня особистісного розвитку учнів

Змістовий контроль та оцінка рівня особистісного розвитку учнів спрямовані на виявлення індивідуальної динаміки розвитку учнів від початку навчального року до його закінчення.

Основними показниками особистісного розвитку учнів є:

- сформованість загальнонавчальних умінь та навичок;
- сформованість основних ціннісних орієнтирів, які визначають мотиваційну основу особистості;
- сформованість навчально-пізнавальних інтересів;
- здатність до узгоджених дій з урахуванням іншої позиції;
- самостійність дій, суджень, критичне ставлення до власних та інших дій;
- адекватність самооцінки;
- прояви творчості у різних видах діяльності.

Динаміка розвитку учнів визначається вчителем спільно зі шкільним психологом на основі результатів психолого-педагогічного моніторингу.

Відкрита демонстрація своїх досягнень учнями передбачає пред'явлення накопичених протягом року результатів навчальної праці (презентації усіх робіт учнів організуються в різних формах (виставки, різні заходи), зокрема з використанням інформаційно-комунікаційних технологій.

Організація контрольної діяльності

У навчальному процесі поєднуються контрольна діяльність учителя, контрольна діяльність учня у відношенні один одного (взаємоконтроль та взаємооцінка) і контрольна діяльність учнів відносно процесу і результату власної діяльності (самоконтроль і самооцінка).

Для того, щоб оцінка стала засобом розвитку активності та ініціативи самого учня, він повинен навчитися самостійно здійснювати контроль та оцінку. Тому головним завданням вчителя є цілеспрямоване формування самостійності учнів у здійсненні контрольної діяльності.

Формування адекватної самооцінки учня — дуже складний процес. З перших днів навчання учнів у школі вчитель працює з ними над формуванням навичок співпраці, найпростіших методів самооцінки та самоконтролю.

У першому класі закладаються основи діяльності з самооцінки:

- перш, ніж оцінювати виконану дію, необхідно визначити разом з учнями показники, за якими буде здійснюватися оцінювання;

- оцінка будь-якої дії спочатку здійснюється дитиною і тільки потім дорослим (пріоритет самооцінки);

- обговорення можливих причин розбіжності оцінок дорослого і дитини проводиться індивідуально в доброзичливій атмосфері.

На уроках музичного та образотворчого мистецтва у 2–4 класах учні можуть використовувати оціночні таблиці, що дозволяють фіксувати наявність уявлень у сфері музичного та образотворчого мистецтва, ступінь сформованості практичною музичною та образотворчою діяльністю.

При визначенні критерію важливо враховувати позицію, в якій учень здійснює музичну діяльність, оскільки кожній з позицій відповідають певні показники (правильно, точно — для слухання; виразно, емоційно — для виконання; оригінально — для творчої роботи тощо).

Критерій визначається до початку діяльності. Обов'язковою умовою є відповідність критерію реальним можливостям учнів. Наприклад, до початку співу, слід встановити, яким повинно бути виконання (виразним, що відображає настрій, характер музики; емоційним, що передає ставлення виконавця до твору, що виконується).

На основі висунутих критеріїв здійснюється прогностична оцінка, в ході якої учні відповідають на такі запитання: чи можна під час співу передати характер і настрій музики? Чи можемо передати своє ставлення до пісні? Зміст критерію і прогностичної оцінки повинні співпадати. Слід звернути увагу, що критерій учнем не озвучується — вони оперують показниками, зрозумілими для них і не вимагають пояснень. Виконавська діяльність здійснюється після проведення прогностичної оцінки. Закінчивши виконання, учні здійснюють самооцінку, відповідають на запитання: чи змогли ми передати характер, настрій музики під час співу, чи змогли передати своє ставлення до пісні. Після самооцінки учитель коментує процес і результат здійснення виконавської діяльності.

Слід розрізняти *ретроспективну* (після виконання завдання) і *прогностичну* (до виконання роботи) самооцінку. Першочергово ведеться робота з формування ретроспективної самооцінки. Тільки тоді, коли здійснення контролю і оцінки стане звичною нормою для учнів, можна переходити до формування прогностичної самооцінки.

Учитель може висловлювати оцінні судження в різних формах: **словесній** (*Ти правильно виконав завдання. Ти правильно розв'язав задачу. Ти акуратно виконав роботу. Твоя робота достойна високої оцінки тощо*); **графічній** (лінієчки самооцінки; сходинки зростання, графіки тощо), **знаковій** (знаки “+”, “-” та ін.).

При оцінюванні в балах рекомендується використовувати в контрольній діяльності повний алгоритм оцінювання, що включає словесно-оцінне судження і виставлення оцінки в балах чне судження і виставлення оцінки в балах